

VÄKIVALTA LAPSIPERHEISSÄ

Valtakunnalliset neuvolapäivät 31.10.2008

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti.

Lapsen kaltoinkohtelu

Lapsen kaltoinkohteluksi sanotaan sellaista väkivaltaa, joka tapahtuu suhteessa, jossa on kysymys vastuusta, luottamuksesta tai vallasta, ja josta seuraa todellista tai mahdollista varaa lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai ihmisarvolle (Söderholm,2004).

Kaltoinkohtelu käsittää mm. fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin ja perheväkivallan.

Lapsiin kohdistuva väkivalta

Fyysinen väkivalta

- lyöminen, potkiminen ym. pahoinpitely

Kemiallinen väkivalta

- lääkkeiden, päihteiden ym. väärinkäyttö

Psyykkinen väkivalta

Vaikea havaita ja tunnistaa

Käyttäytymismalli, jossa lapsesta vastuulliset aikuiset välittävät hänelle jatkuvasti käsityksen, että hän on kelvoton eikä häntä rakasteta.

- hyljeksiminen ja halventaminen
- uhkailu ja pelottelu
- eristäminen
- lapsen käyttäminen aikuisen tarpeisiin
- lapsen korruptoiminen
- lapsen tunnetarpeiden huomioimatta jättäminen

Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö

- Seksuaalielinten pahoinpitely
- Pakotettu yhdyntä tai muu koskemattomuuden loukkaus
- Johdattaminen seksuaaliobjektiksi
- Lapsen altistaminen ikään ja kehitystasoon kuulumattomaan seksuaalisuuteen ja seksualisoituneeseen ilmapiiriin

Lapsi altistettu kotona tapahtuvalle väkivallalle

Lapsi joka joutuu todistamaan väkivaltaa, on myös suuremmassa vaarassa joutua itse väkivallan kohteeksi tai käyttää itse väkivaltaa.

Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan tapahtumaa tai tekoa, joka loukkaa ja satuttaa fyysisesti ja psyykkisesti ja voi johtaa kuolemaan tai vammautumiseen.

Sen kohteeksi joutuminen on poikkeuksellisen traumatisoivaa, koska tekijänä on uhrille läheinen henkilö – henkilö johon pitäisi voida luottaa ja josta on riippuvainen

Kaikki lapsuudessa väkivaltaa kokeneet eivät käytä väkivaltaa aikuisena, mutta kaikki, jotka käyttävät väkivaltaa aikuisena, ovat kokeneet väkivaltaa lapsuudessaan.

Väkivallan tasot

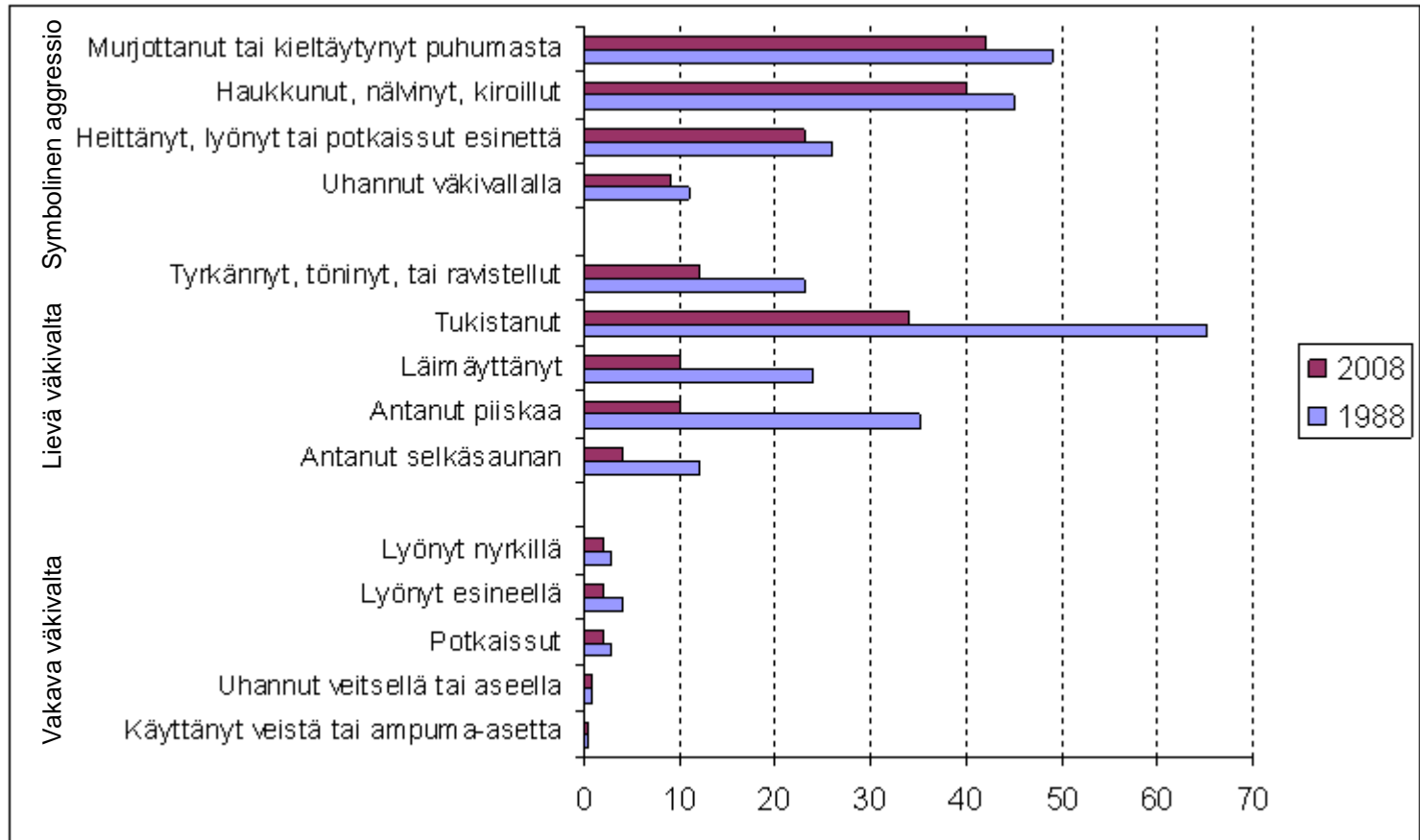

Yksilötasolla väkivallalla on toimija, ja siihen kiinnitetään siksi usein huomiota esim. tiedotusvälineissä.

Rakenteellisella tasolla ei ole suoranaista toimijaa, vaan väkivalta on sisäänrakennettuna yhteiskunnan rakenteissa, perheessä, ideologisissa ja uskonnollisissa laitoksissa, jolloin on olemassa vaara, että se jää huomaamatta. Kyse saattaa olla mm. resurssien saatavuudesta, syrjäytymisestä ja valtasuhteista.

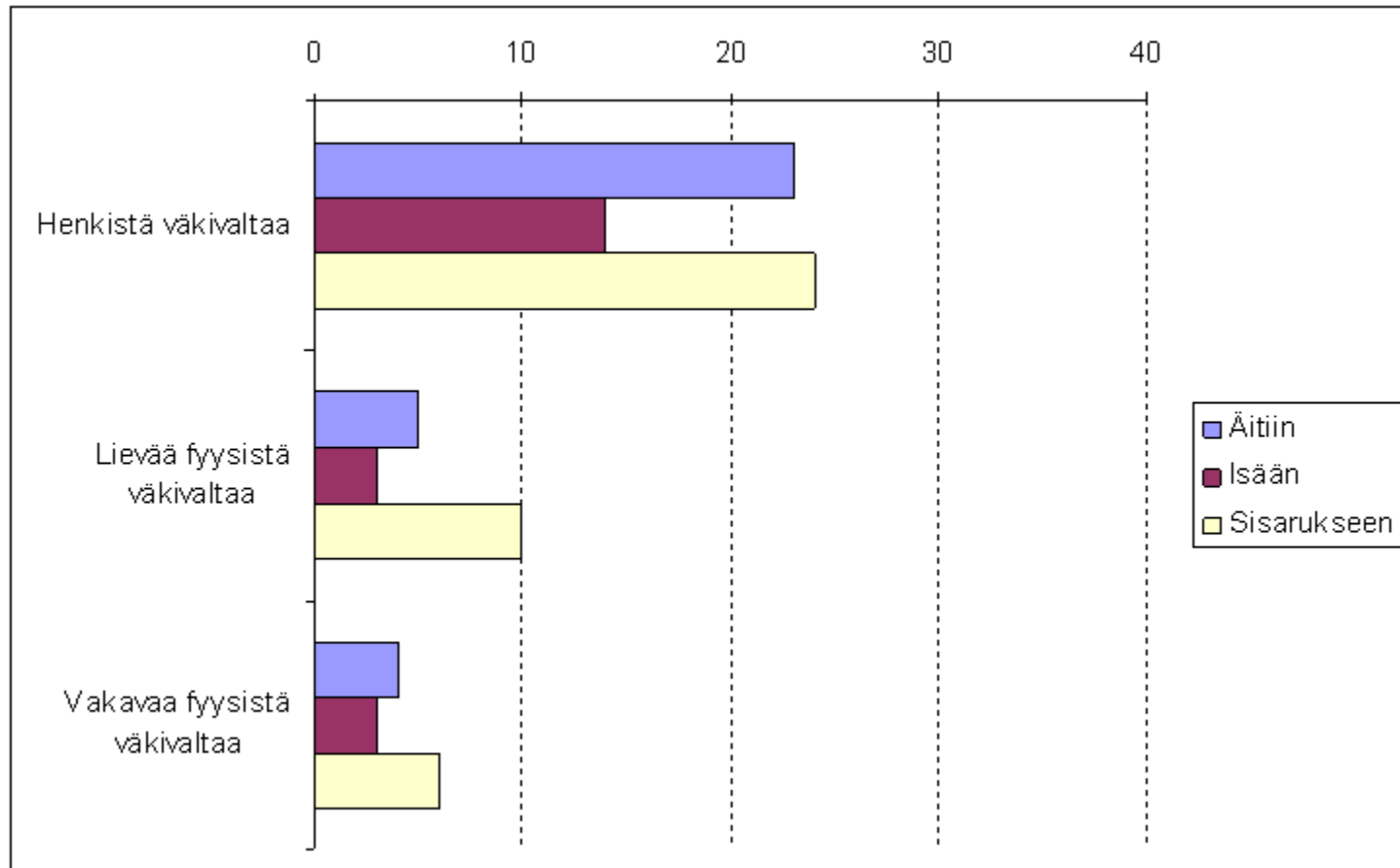
Kulttuurisella tasolla rakenteellinen ja henkilökohtainen väkivalta legitimoidaan. Kyse on aatteista, käsityksistä, uskonkäsityksistä, sosiaalisista normeista, rooliodotuksista ja asenteista, jotka tukevat ja ylläpitävät väkivaltaa.

Kotona koettu väkivalta (Lapsiuhritutkimus 2008)

Yhdeksäsluokkalaisten kokemukset äidin ja/tai isän käyttämästä väkivallasta ennen 14 vuoden ikää vuosina 1988 ja 2008, %-osuus vastanneista

Kotona nähty väkivalta (Lapsiuhritutkimus 2008)

Yhdeksäsluokkalaisten kotonaan näkemä väkivalta, %.

Mitä lapset tekevät perheväkivaltilanteissa

(Solberg)

Lapset yrittävät rajoittaa väkivallan
aiheuttamat vahingot;

puuttamalla väkivaltaan tai

etääntymällä riippuen miten lapsi tulkitsee
tilanteen

Salaavat kotona tapahtuvan väkivallan

Perheen lapset pitävät yhtä – huolehtivat
toistaan

Uudelleen arvioitava (Solberg)

”Lapselle parasta on asua kotona” – lapset ilmaisivat helpotusta päästä pois kotoa, fyysinen etäisyys paikkaan jossa väkivaltaa on, kokivat uutta vapautta –

Lapsille tärkeintä oli asua turvassa!

”Lapset ovat lojaaleja vanhemmilleen” – ei suoraa näyttöä tästä lojaalisuutta kyllä sisarusten välillä

”Lapset vaikenevat lojaalisuudesta vanhemmille” – lapsilla on hyvät syyt vaieta

Yleinen käsitys, että lapset ovat lojaaleja vanhemmilleen vaikuttaa nähtävästi aikuisten varovaisuuteen ja pidättyväisyyteen puhua väkivallasta lapsen kanssa

Väkivallan vaikutus vanhemmuuteen

Traumatisoituneilla aikuisilla on vähän voimavaroja ja terveitä roolimalleja oman vanhemmuuden tueksi. Seurauksena on usein epätydyttävä vanhemmuus, joka toistaa omaa traumakokemusta.

Traumatisoitumisen vaikutukset lapsi-vanhempi suhteeseen (Virve Nousiainen)

- **Tottelevaisuuden vaatimus**
- **Kilpailu**
- **Mitätöinti**
- **Liian varhainen itsenäisyys/latistettu itsenäisyys**
- **Vihamielisyys, kauna**
- **Syyllisyys**
- **Välttely**
- **Roolien kääntyminen**
- **Väkivalta**

Ylikriittinen vanhemmuus:

Ei kiitoksia, aina jotain vikaa, tuomitsevuutta

Lapsi:

Pyrkii täydellisyyteen, yrittää aina miellyttää, tehdä enemmän ollakseen parempi, ylläpitää toivoa vanhemman hyväksymisestä

Liian vaativa vanhemmuus:

Lapsille asetetaan aivan liian suuret vaatimukset ikäänsä nähden: tunne-elämän kypsyys, käyttäytyminen, usein roolit vaihtuneet

Lapsi:

Yrittää suoriutua säilyttääkseen itsearvostuksen, luopuu lapsena olemisesta täyttääkseen vanhempien toiveet

Lupailija

Käyttää palkintoja, jotta lapsi tottelisi, lapsi voi saada tarvitsemansa vain tottelemalla, olemalla kiltti, vanhemmat eivät aina toteuta hyviä lupauksiaan

Lapsi:

Huolimatta lukuisista pettymyksistä lapsi yrittää ylläpitää toiveikkuuttaan. Hän kokee syyllisyyttä, jos tulee vihaiseksi tai pettyneeksi, koska lupaus oli hyvä tarkoittava.

Poissa oleva vanhempi

On joko paljon pois kotoa tai on emotionaalisesti poissaoleva depression, alkoholismin, traumahistorian, dissosiativisuuden vuoksi

Lapsi:

Otaa vastuuta taloudenpidosta, on itsensä varassa, vastuussa sisaruksista, torjuu vanhemmuuden kaipauksen

Diktaattorimainen tai välinpitämätön vanhempi

Vastuuta ottamaton vanhempi joko jättää lapsen oman onnensa nojaan tai hallitsee rautaisella kädellä. Lapsen tunteilla ei ole väliä eikä neuvotteluille tilaa.

Lapsi:

Tuntee arvostamattomuutta, ei ole toivottu, näkymätön, oppii ettei venettä saa keikuttaa, tukahduttaa tarpeet ja tunteet, vetäytyy, yrittää selvitä yksin

Pelastava vanhempi

Kietoutuva vanhempi, yrittää tehdä kaiken lapsen hyväksi, infantilisoii lasta, ei kannusta itsenäistymistä ja erottautumista

Lapsi:

Tuntee riippuvuutta, kelpaamattomuutta, erillisyys aiheuttaa paniikkia, syyllisyyttä, pistää omat tarpeet syrjään mukautuen vanhemman tarpeisiin

Terveydenhuollon ammattialisten rooliin kuuluu

- Väkivallan tunnistaminen
- Väkivallan puheeksi ottaminen
- Uhrin haastatteleminen, tukeminen ja ohjaus
- Tilanteen vaarallisuuden arvioiminen
- Lapsista kysyminen ja keskusteleminen
- Lapsen kanssa keskusteleminen
- Lastensuojeluilmoituksen tekeminen
- Koordinoitu yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa

Parisuhdeväkivallan seulan käyttö

Väkivallasta kysyminen tulisi olla päivittäinen työtapana. Jokainen nainen tulisi haastatella käyttäen standardoitua seulontamittaria.

Uhrien auttaminen kuuluu ennen kaikkea terveydenhuollon ammatin eettisiin velvoitteisiin.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi

Kun lapselle kerrotaan vanhemman tilanteesta/ongelmasta, lapsi oppii ymmärtämään mistä on kysymys ja miten tilanne/ongelma näkyy vanhemman käyttäytymisessä.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi

Keskustelulla lasta autetaan ymmärtämään, että hänen ei tarvitse kantaa vastuuta vanhemman huolista.

Lapsi saa kertoa miltä hänestä tuntuu -lapsen oma tarina.

Huomaa lapsi

Vanhemmalle on tärkeää kertoa, että me työntekijät voimme olla hänen apunaan ja tukena lapsen kanssa puhumisessa.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn suositukset

TUNNISTA, TURVAA JA TOIMI

Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja
alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja
johtamiseen

Julkaisuja 2008:9

Suosittelusten tavoitteena on

- ymmärretään vakavana ongelmana, johon on puututtava
- kehitetään lähisuhde- ja perheväkivaltaongelmaa ehkäiseviä rakenteita ja toimintatapoja
- edistetään koordinoitua ja tavoitteellista yhteistyötä
- on saatavilla apua ja palveluja riittävän varhain ja riittävän pitkään

Toimintaohjelmat ja suunnitelmat

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö on sisällytetty kunnan hyvinvointistrategiaan ja turvallisuussuunnitteluun sekä sosiaali- ja terveydenhuollon laajan väestöpohjan organisaatioiden toimintasuunnitelmiin.

Henkilöstön ammatilliset valmiudet

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillisia valmiuksia lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyöhön ja ongelmien hoitamiseen lisätään.

Henkilöstön koulutuksessa otetaan huomioon erityisosaamisen tarve, jota seksuaalista väkivaltaa tai hyväksikäyttöä kokeneiden auttaminen vaatii.

TAVITTAVAT PALVELUT

Kunnissa tai kuntien yhteistoiminta-alueilla on suunniteltuna väkivallan ehkäisytyön toimintamalli, joka sisältää:

- **ongelmia ehkäisevää toimintaa,**
- **matalan kynnyksen palveluita,**
- **akuuttipalveluita, kuten turvakoti ja kriisiapua, sosiaalipäivystys**
- **väkivallan ehkäisytyöhön erikoistuneita palveluita sekä**
- **pitkäaikaista tukea ja terapiaa väkivallan traumatisoimille ihmisille.**

Dokumentointi ja tilastointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastyössä parannetaan lähisuhde- ja perheväkivallan dokumentointia ja tilastointia.

Suosituksien toteutumisen seuranta ja arviointi

Vastuu tavoitteiden toteutumisesta, seurannasta ja arvioinnista on kuntien ja kuntayhtymien johdolla.

Lääninhallitukset kartoittavat suositusten toimeenpanoa vuoden 2009 aikana yhdessä Stakesin kanssa

Valtakunnallisesti arvioidaan suositusten toteutumista vuoden 2011 aikana